D66
1983
1

OP DEZE NOTA RUST EEN EMBARGO TOT VRIJDAG
30 SEPTEMBER 1983 - 14.00 UUR

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

'P E R S P E C T I E F '86 :

een nadere invulling.'

Het D'66-alternatief voor 1984

BIBLIOTHECA GRONINGANA

D'66

305574F

==========

Samenstellers: Maarten Engwirda (eindredactie)
Louise Groenman
Erwin Nypels

Respectievelijk voorzitter en leden van de
Tweede Kamerfractie van Democraten '66.

Onderzoek: Bert Bakker
Henk Hoen
Willem-Jan Roelofs

Medewerkers van de Tweede Kamerfractie van D'66

==========

's-Gravenhage, 29 september 1983

==========

305574F

INHOUD

Inleiding	1
Verwachte resultaten van het kabinets-beleid voor 1984	2
Uitgangspunten van D'66	2
Beleidsvoorstellen voor het jaar 1984	4
Resultaten van de voorstellen van D'66 voor 1984	9
1. Het inkomensbeeld	9
2. De werkgelegenheidseffecten	11
3. Het financieringstekort	11

Bijlage 1: Internationaal gecoördineerd stimuleringsbeleid

Bijlage 2: Terugploegen van uitkeringsgelden.

305574F

Perspectief '86: een nadere invulling

Alternatief plan van D'66 voor de plannen van het kabinet voor 1984

Inleiding

In mei 1982 brachten 4 leden van de toenmalige Tweede Kamerfractie van D'66 een nota uit over het sociaal-economisch-financieel beleid. Vanwege de meerjarige aanpak, die in die nota een centrale rol vervulde, kreeg zij van de samenstellers de titel "Perspectief '86".

Nu er inmiddels een jaar is verstreken en de kabinetsplannen voor 1984 vorige week bekend zijn geworden, heeft de huidige Tweede Kamerfractie van D'66 besloten om te komen tot een nadere invulling van "Perspectief '86" voor het jaar 1984. De samenstellers van deze nota vertrouwen daarmee een alternatief te bieden voor de kabinetsplannen voor 1984.

Er is sinds het verschijnen van "Perspectief '86" het nodige gebeurd. Dat alleen al vormt aanleiding om tot een nadere invulling van die nota te komen. Wij denken in dit verband met name aan de volgende ontwikkelingen:

1. Het totstandkomen van een deel van de in "Perspectief '86" bepleite meerjarige aanpak via het akkoord in de Stichting van de Arbeid van november vorig jaar over de wenselijkheid van inlevering van prijscompensatie ter financiering van arbeidstijdverkorting.
2. Het kabinet heeft het nodige gedaan op het gebied van lastenverlichting voor het bedrijfsleven. Wij denken hierbij in de eerste plaats aan de verhoging van de vermogens- en voorraadaftrek tot 4%, waardoor schijnwinsten in het bedrijfsleven niet langer worden belast. De inflatieneutrale belastingheffing die in de afgelopen jaren vooral door Professor Hofstra en in de Tweede Kamer door D'66 is bepleit, is hierdoor voor de winstsfeer praktisch een feit geworden. Wij juichen dit zeer toe en verwachten hiervan op den duur een belangrijke verbetering van de vaak nog slechte vermogensstructuur van het Nederlandse bedrijfsleven. Ditzelfde kan verwacht worden van het voorstel om de vennootschapsbelasting in 1984 met 5%-punten te verlagen, een maatregel die in het verkiezingsprogramma 1982-1986 van D'66 al bepleit werd.
3. Ook op het gebied van de deregulering zijn nu de eerste aanzetten gegeven. Wij hebben daarover nog geen afgerond oordeel. Onze eerste indruk is evenwel dat het kabinet in zijn dereguleringsplannen geheel andere accenten legt dan ons bij het schrijven van "Perspectief '86" voor ogen stonden. Waar wij bij deregulering vooral dachten en denken aan vereenvoudiging en sanering van o.a. de loon- en inkomstenbelasting (afschaffing en beperking van aftrekposten in combinatie met tariefsverlaging); de bouwvoorschriften en het steuninstrumentarium ten behoeve van het bedrijfsleven, lijkt het kabinet vooral de nadruk te willen leggen op deregulering van voorschriften op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening. Wij gaan op deze verschillen thans niet nader in.
4. De belangrijkste ontwikkeling betreft ongetwijfeld de verdere verdieping van de financieel-economische crisis in het afgelopen jaar. Werkloosheid en financieringstekort van de overheid zijn opnieuw sneller gestegen dan vorig jaar nog voor mogelijk werd gehouden. In beide gevallen leidde dit tot nieuwe trieste records, namelijk een werkloosheid van 800.000 personen als gemiddelde voor 1983 en een tekort van niet minder dan 12,4 % van het nationale inkomen (33,4 miljard gulden).

Die crisis tekent zich des te scherper af nu de economische groei in ons land een aantal jaren beduidend lager is dan in andere vergelijkbare geindustrialiseerde landen. Zowel daardoor als door een aanzienlijk grotere netto toetreding tot de arbeidsmarkt ligt de werkloosheid in ons land thans aanzienlijk hoger dan in vergelijkbare geindustrialiseerde landen, terwijl ook het financieringstekort van de overheid een relatief hoog niveau heeft bereikt.

Verwachte resultaten van het kabinetsbeleid voor 1984

De resultaten die o.a. door het Centraal Planbureau op basis van de kabinetsplannen voor 1984 worden verwacht zijn, kort samengevat:

1. De prognose van de economische groei bedraagt 0%; 1984 wordt daarmee het zesde achtereenvolgende jaar met geen of een negatieve economische groei.

2. Tegenover een verwachte groei van de export met 5% staat een daling van de binnenlandse bestedingen met 1%. Voor wat de binnenlandse bestedingen betreft, wordt een stijging van de bedrijfsinvesteringen met 3% verwacht, terwijl de overheidsinvesteringen met 4% en de investeringen in de woningbouw met 2% zullen dalen.
   De particuliere consumptie daalt voor het vijfde achtereenvolgende jaar, en wel met 2%, waardoor het consumptievolume per hoofd van de bevolking terugvalt op het peil van 1976.

3. De werkloosheid neemt verder toe van 800.000 in 1983 tot 900.000 in 1984. Wanneer geen afspraken zouden zijn gemaakt over inlevering van prijscompensatie ten behoeve van arbeidsduurverkorting, dan zou de werkloosheid vermoedelijk 15.000 hoger zijn uitgevallen, namelijk 5.000 extra werklozen vanuit de collectieve sector en 10.000 vanuit de marktsector.
   Deze afspraken zijn gemaakt voor circa 70% van de werknemers in de marktsector en leiden daar tot een arbeidsduurverkorting van 5% in 1985.
   Te verwachten valt dat voor de gehele collectieve sector een overeenkomstige arbeidsduurverkorting zal worden doorgevoerd.

4. De inkomensoffers voor werknemers in het bedrijfsleven blijven beperkt tot 0,5 % voor modale inkomens (ongeveer ƒ 35.000,-), oplopend tot 2 à 1,5 % voor 4 x modale inkomens (ƒ 140.000,-), Ambtenaren met een vergelijkbaar inkomen als de modale werknemer gaan er 3 à 3,5 % op achteruit, evenals de minimumuitkeringen en -lonen. Het inkomensoffer van de bovenminimale uitkeringen daalt aanzienlijk meer als gevolg van de verlaging van uitkeringspercentages voor WW en WAO van 80 naar 70%.

5. Het financieringstekort van de totale overheid daalt van 12,4 % van het nationaal inkomen tot 12,1 %, terwijl de collectieve lastendruk voor het eerst sinds 1976 omlaag gaat, en wel met 0,9 % van het nationaal inkomen (ongeveer 3 miljard gulden).

Uitgangspunten voor het alternatief beleid van D'66 voor 1984

Bij het formuleren van een alternatief beleid voor 1984 hebben wij de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Voor het bevorderen van economische groei dienen naast de export ook de binnenlandse bestedingen beter op peil te worden gehouden. Dit zou gestalte moeten krijgen via een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting.
   De impuls die hierdoor aan de koopkracht wordt gegeven, zal ertoe kunnen bijdragen dat de particuliere consumptie minder zal dalen, resp. gestabiliseerd zal kunnen worden.

2. Voor het bevorderen van economische groei is het verder van groot belang dat door de Nederlandse regering voorstellen worden gedaan, resp. gesteund om te komen tot een internationaal gecoördineerd stimulerend beleid. Wanneer hierover in internationaal verband afspraken zouden worden gemaakt, komt dit de (open) Nederlandse economie zeker ten goede zonder dat dit tot een vergroting van het financieringstekort van de overheid zal behoeven te leiden.

3. De inkomensoffers van de huidige crisis dienen op rechtvaardige wijze te worden verdeeld. In plaats van de ongelijke behandeling van verschillende inkomensgroepen (werknemers in het bedrijfsleven, ambtenaren, trendvolgers en uitkeringsgerechtigden) pleiten wij daarom voor een zo gelijk mogelijke behandeling. Dit laatste neemt niet weg dat bepaalde specifieke, goed geargumenteerde ingrepen in de sfeer van de salarissen van ambtenaren, trendvolgers en uitkeringsgerechtigden noodzakelijk zullen zijn ter beheersing van de omvang van de collectieve uitgaven. De huidige omvang van het financieringstekort en van de collectieve lastendruk nopen daartoe.

4. Het door het kabinet voorgestelde werkgelegenheidsbeleid is veel te vrijblijvend. Gezien de verwachte verdere stijging van de werkloosheid, gezien ook het feit dat het akkoord in de Stichting van de Arbeid slechts zal leiden tot 5% arbeidsduurverkorting in 1985, dient het kabinet een dringend beroep te doen op werknemers- en werkgeversorganisaties om voor 1984 tot verdergaande afspraken te komen inzake arbeidsduurverkorting tegen inlevering van loon. Vele politici hebben zich immers reeds uitgelaten over de wenselijkheid van een arbeidsduurverkorting van 10% in 1986 en van 20% in 1990. In het huidige tempo zal die doelstelling niet gehaald worden.

   In dat licht en gezien ook het feit dat de gemaakte afspraken slechts voor 70 % van de werknemers in het bedrijfsleven gelden, dient het kabinet serieus te overwegen om verdergaande afspraken omtrent arbeidsduurverkorting te bevorderen via verlaging van de premiepercentages voor de sociale verzekeringen voor die bedrijfstakken, waar zulke (verdergaande) afspraken tot stand zijn gekomen, resp. worden gebracht.

5. D'66 is de afgelopen jaren altijd een groot voorstander geweest van lastenverlichting voor het bedrijfsleven. Bovendien hebben wij in het verleden herhaalde malen aangedrongen op maatregelen ter verbetering van de vermogensstructuur van het bedrijfsleven, o.a. via invoering van een gunstiger fiscaal regiem voor het eigen vermogen in verhouding tot vreemd vermogen. Het kabinet heeft op deze terreinen maatregelen voorgesteld, die onze instemming hebben. Dit neemt niet weg, dat de noodzaak tot heroverweging van de collectieve uitgaven naar onze mening ook van toepassing dient te zijn op het omvangrijke en sterk verbrokkelde steuninstrumentarium ten behoeve van het bedrijfsleven, dat in de loop van de jaren tot stand is gebracht. Dit geldt met name de investeringspremiëring op basis van de Wet Investeringsrekening. De effectiviteit van dit instrument lijkt ons hoogst dubieus. Wij vragen ons daarom af of de hiermee gemoeide omvangrijke stroom aan gelden (5,3 miljard gulden in 1984) niet beter op andere, effectievere wijze ten gunste van het bedrijfsleven en economisch herstel kan worden ingezet.

Beleidsvoorstellen voor het jaar 1984

1. Wij stellen voor, dat in het najaar 1983 op centraal niveau tussen werkgevers- en werknemersorganisaties afspraken worden gemaakt over een extra arbeidsduurverkorting van 2% in de marktsector voor het jaar 1984. Deze arbeidsduurverkorting komt dus bovenop de 2% arbeidsduurverkorting die in de meeste cao's op basis van het akkoord in de Stichting van de Arbeid van november 1982 is overeengekomen. Ook voor deze extra arbeidsduurverkorting geldt, dat zij plaats dient te vinden onder gelijktijdige en evenredige inlevering van inkomen en niet mag leiden tot verkorting van de bedrijfstijd.

   De extra arbeidsduurverkorting van 2% dient ook te worden ingevoerd voor ambtenaren en trendvolgers. De gelijktijdige en evenredige inlevering van inkomen, die ook hier van toepassing is, leidt tot een salariskorting voor ambtenaren en trendvolgers van 2% bruto per 1 januari 1984. De voorgestelde extra arbeidsduurverkorting met gelijktijdige inlevering van inkomen werkt tenslotte door naar de uitkeringstrekkers via een gelijke korting van 2% bruto per 1 januari 1984 op alle uitkeringen.

2. Realisering van de voorgestelde extra arbeidsduurverkorting onder inlevering van 2% bruto inkomen voor iedereen biedt de mogelijkheid de door het kabinet voorgestelde kortingen van 3,5 % per 1 januari 1984 voor ambtenaren, trendvolgers en uitkeringstrekkers te laten vervallen. Daarmee is een belangrijke stap gezet in de richting van een door D'66 voorgestane gelijke behandeling van de verschillende bevolkingsgroepen.

3. Hoewel wij tegen de invulling van de door het kabinet voorgestelde ombuigingen in de sfeer van de sociale zekerheid en de salarissen van ambtenaren en trendvolgers zeer ernstige bezwaren hebben, is de orde van grootte van de voorgestelde ombuigingen naar onze mening onontkoombaar vanwege de noodzaak tot beheersing, resp. beperking van de collectieve uitgaven. Dit plaatst ons voor de opgave alternatieven te bieden voor voorgestelde ombuigingen die door ons onaanvaardbaar worden geacht. Bij het zoeken naar die alternatieven hebben wij ons opnieuw laten leiden door het beginsel van een zo gelijk mogelijke behandeling van de verschillende bevolkingsgroepen(werknemers in de marktsector, ambtenaren en trendvolgers, uitkeringstrekkers).

   a) Voor de sociale zekerheid betekent dit het volgende. Van de voorgestelde ombuigingen zijn voor ons onaanvaardbaar:

	in miljoenen guldens
- 3,5 % korting per 1 januari 1984 van de sociale minima en van de uitkeringspercentages WW, WWV en WAO	2000
- verlaging van uitkeringspercentages WW, WWV en WAO naar 70 % per 1 juli 1984	590
	2590

Als alternatieven stellen wij voor:

	in miljoenen guldens
- 2% korting per 1 januari 1984 van de genoemde uitkeringen in het kader van de doorvoering van het inleveren van 2% bruto inkomen door iedereen in samenhang met arbeidsduurverkorting	1140
- verlaging van uitkeringspercentages WW, WWV en WAO per 1 januari 1984 uitsluitend voor nieuwe gevallen	200
- maatregelen in de sfeer van de Ziektewet	1000
- afschaffing van de progressie naar kindertal in de kinderbijslag vanaf het vierde kind	200
- afschaffen verdisconteren werkloosheidspercentage in het arbeidsongeschiktheidspercentage onder gelijktijdige invoering van de Wet Arbeid Gehandicapte Werknemers	50
	2590

b) Voor wat betreft de voorgestelde ombuigingen op salarissen van ambtenaren en trendvolgers is voor ons onaanvaardbaar:

- korting salarissen ambtenaren en trendvolgers met 3,5 % per 1 januari 1984	2435

Als alternatieven stellen wij voor:

- 2% salariskorting per 1 januari 1984 in het kader van de doorvoering van het inleveren van 2% inkomen door iedereen in samenhang met arbeidsduurverkorting	1400
- volledige inbouw van de AOW in de pensioenen van ambtenaren (ABP) en trendvolgers (PGGM), zoals geldt voor de meeste pensioenregelingen in het bedrijfsleven	600
- beëindiging van verhoging van de pensioengrondslag over verlopen dienstjaren als gevolg van carrière-salarisverhogingen via invoering van het z.g. standard-final-pay-systeem	400
- restrictief beleid ten aanzien van toepassing van de vrijwillig vervroegde uittreding (VUT-regeling)	35
- verlaging van de werkgeversbijdrage aan het ABP en de PGGM in verband met daling van toekomstige pensioenverplichtingen als gevolg van de gematigde salarisontwikkeling van de afgelopen jaren	p.m.
	2435 + p.m.

4. In de inleiding van deze nadere invulling van Perspectief '86 hebben wij al gesteld dat wij de voorstellen van het kabinet inzake het bieden van lastenverlichting voor het bedrijfsleven (verhoging vermogens- en voorraadaftrek, verlaging werkgeverspremies, verlaging van de vennootschapsbelasting met 5%-punt) van harte ondersteunen.
Een evaluatie van het bestaande steuninstrumentarium ten behoeve van het bedrijfsleven leidt ons op één punt echter tot een volstrekt andere conclusie dan het kabinet. Wij menen namelijk dat de investeringspremiëring op basis van de Wet Investeringsrekening beëindigd dient te worden.
Behalve het feit, dat dit wordt voorgesteld in het verkiezingsprogramma 1982-1986 van D'66, voeren wij hiervoor de volgende argumenten aan:

a) Hoewel de WIR in de tweede helft van de 70-er jaren is ontworpen als een maatschappij-hervormend wetsontwerp (kabinet-Den Uyl), moet achteraf geconstateerd worden dat dit een grote vergissing is geweest. De maatschappij is door de WIR niet hervormd. De WIR is niet in staat geweest om de investeringen te stimuleren, getuige de overwegend sterk negatieve ontwikkeling van de bedrijfsinvesteringen sinds 1978, het jaar waarin de WIR van kracht werd.

b) Nog belangrijker is het volgende. Als de WIR al effect heeft, hetgeen sterk betwijfeld kan worden op basis van analyses van o.a. het Centraal Planbureau, dan heeft dat ertoe geleid dat machines en gebouwen kunstmatig goedkoper zijn gemaakt, en wel gemiddeld met tenminste 10 à 20 %. De arbeidsuitstoot die hierdoor en door het steeds duurder worden van de produktiefactor arbeid als gevolg van hogere premielasten in verband met toenemende werkloosheid, is veroorzaakt, wordt steeds absurder naarmate de werkloosheid omvangrijker wordt nu de dreigende grens van 1 miljoen werklozen steeds dichterbij komt.

c) De belastingdienst die met de uitvoering van de WIR is belast, beschouwt de WIR als een onding, waarvan zij liefst zo snel mogelijk verlost zou willen worden. Wij verwijzen in dit verband naar uitspraken van Prof. Hofstra en andere deskundigen, die al jaren pleiten voor beëindiging van de WIR. Wij wijzen verder op de vele verhalen over een oneigenlijk gebruik van de WIR, recentelijk nog in de ABP-affaire.

d) Last but not least: De ondernemers, voor wie de WIR eigenlijk bedoeld was, zijn er ook al niet dol op. Dit blijkt uit de vele klachten die ons bereiken over de bureaucratie waartoe de WIR geleid heeft, de té late uitbetalingen, enz. Niet voor niets is daarom uit een recente enquête van het Nederlands Centrum van Directeuren en Commissarissen naar voren gekomen dat vrijwel alle ondernemers voorstander zijn van afschaffing van zowel de WIR en andere subsidies als de belasting op winst.

Dit brengt ons tot het volgende voorstel: De WIR dient per 1 januari 1984 te worden afgeschaft. Dit betekent dat in de begroting van 1984 een bedrag van 5,3 miljard gulden, zijnde het begrotingsbedrag voor de WIR, vrij valt. Wij zouden dit bedrag als volgt willen besteden.

De circa 1,3 miljard gulden die met de stuwingsinstrumenten van de WIR via de verschillende toeslagen is gemoeid, dient dezelfde bestemming te houden. Wij stellen voor dit als volgt te realiseren:

	in miljoenen guldens
- extra fondsen van het Ontwikkelings- en saneringsfonds voor het midden- en kleinbedrijf	700
- extra fondsen voor het regionaal beleid, te bestemmen voor regionale ontwikkelingsmaatschappijen en/of verhoging van de regionale investeringspremieregeling	300
- extra fondsen voor het verstrekken van renteloze leningen, resp. rentesubsidies voor investeringen in energiebesparing en milieuverbetering	300
	1300

Het restant van de voor de WIR-basispremies gereserveerde gelden ten bedrage van 4 miljard gulden willen wij aldus besteden:

- verlaging werkgeverspremies sociale verzekeringen	2000
- verlaging loon- en inkomstenbelasting via verlaging van de onderste schrijf van 16 % tot 10 %	2000
	4000

Ter toelichting op deze laatste voorstellen dient nog het volgende.
De bestemming van de helft van het voor de basispremies van de WIR begrote bedrag voor de verlaging van werkgeverspremies vloeit logisch voort uit onze constatering dat het in een tijd van hoge en toenemende werkloosheid wijs beleid is om niet machines en gebouwen, maar de kosten van het in dienst nemen van nieuwe werknemers goedkoper te maken. Daarnaast menen wij dat het beleid erop gericht zou moeten zijn om de economische groei zoveel mogelijk te bevorderen door naast een hopelijk groeiende export ook de binnenlandse bestedingen en met name de particuliere consumptie zoveel mogelijk op peil te houden. De voorgestelde verlaging van de loon- en inkomstenbelasting kan daaraan naar onze mening een belangrijke bijdrage leveren.

5. Wij zijn ervan overtuigd dat het hierboven voorgestelde beleid een belangrijke bijdrage kan leveren aan de realisering van economisch herstel en terugdringing van de (stijging van de) werkloosheid in ons land.
Niettemin beseffen wij dat dat herstel, gezien onze open economie, ook voor een groot deel afhankelijk is van de ontwikkelingen en het gevolgde beleid in andere geindustrialiseerde landen. Vandaar het belang dat wij hechtten, en nog hechten aan de totstandkoming van een internationaal gecoördineerd stimulerend beleid. Een dergelijk beleid, waarvoor wij in de Tweede Kamer meerdere malen hebben gepleit, zou tot een economische groei kunnen leiden die zo'n 3% hoger ligt ten opzichte van de huidige verwachtingen.

Wij stellen daarom voor dat het kabinet, anders dan in het verleden binnen de daartoe geëigende internationale organen (EG, OESO), initiatieven neemt, resp. ondersteunt om te komen tot zo'n internationaal gecoördineerd stimulerend beleid (zie bijlage 1).

6. Het door ons voorgestelde macro-economische beleid heeft belangrijke, positieve effecten voor de werkgelegenheid, zowel via de voorgestelde extra arbeidsduurverkorting en de daarmee samenhangende herbezetting, de verlaging van werkgeverspremies als via het beter op peil houden van de binnenlandse bestedingen via verlaging van de loon- en inkomstenbelasting. Ter versterking van deze effecten dient naar onze mening ook een specifiek werkgelegenheidsbeleid te worden gevoerd. De voorstellen uit de werkgelegenheidsnota achten wij daartoe niet toereikend. Deze voorstellen komen immers grotendeels neer op een voortzetting van het reeds gevoerde beleid. Het voornaamste nieuwe element, dat daaraan nog wordt toegevoegd, betreft het creëren van de mogelijkheid tot werken met behoud van uitkering voor langdurig werklozen op boventallige formatieplaatsen (het z.g. derde arbeidscircuit). Wij wijzen die voorstellen af, omdat zij zullen leiden tot het ontstaan van twee verschillende soorten werknemers met ongelijke rechtspositie en daarmee de ongelijkheid tussen actieven en niet-actieven in de praktijk verder zullen bevorderen. In plaats daarvan doen wij de volgende voorstellen ter versterking en vernieuwing van het meer specifieke werkgelegenheids- resp. werklozenbeleid:

   a) Het aanwenden van uitkeringsgelden voor de (gedeeltelijke) financiering van maatschappelijk nuttige werkgelegenheidsprojecten, die anders niet van de grond zouden komen. Wij denken hierbij vooral aan projecten in de sfeer van de bouwnijverheid (groot-onderhoud, beperkte woningverbetering) en van de monumentenzorg (het z.g. terugploegen van uitkeringen). Concreet stellen wij voor hiermee voor het jaar 1984 een begin te maken via een op die manier (mede)gefinancierde uitbreiding van het programma voor onderhoud en verbeteren van na-oorlogse woningwetwoningen met 20.000 woningen tot een totaal van 50.000 in plaats van het door het kabinet voorgestelde contingent van 30.000. Realisering van dit voorstel leidt volgens ons tot een extra investeringsstroom van 500 à 700 miljoen gulden in de bouwsector. Voor nadere bijzonderheden verwijzen wij naar bijlage 2.

   b) Voor die maatschappelijke sectoren waar het arbeidsaanbod groot is en de behoeften aan diensten eveneens (onderwijs, maatschappelijke dienstverlening) zou in overleg met de betrokkenen getracht moeten worden te komen tot verdergaande arbeidsduurverkorting met gelijktijdige looninlevering, dan de arbeidsduurverkorting die wij eerder voor iedereen hebben voorgesteld. Zo is door minister Deetman becijferd, dat doorvoering van 10 % arbeidsduurverkorting met evenredige looninlevering 16.000 extra arbeidsplaatsen in het onderwijs zou kunnen opleveren. Doorvoering van dergelijke voorstellen lijkt ons verre te verkiezen boven de voorstellen van het kabinet met betrekking tot het z.g. derde arbeidscircuit.

   c) Wij zouden meer ruimte willen scheppen voor initiatieven van werklozen zelf om zich te ontplooien via (maatschappelijk) zinvolle activiteiten. Dergelijke initiatieven, bijvoorbeeld lokale en regionale gemeenschapstakenplannen en werklozenprojecten worden momenteel echter te vaak door bestaande regelgeving en zware toetsingsprocedures in de kiem gesmoord.

Wij stellen voor dergelijke projecten meer kansen te bieden, zowel door aanpassing van bestaande regelgeving (deregulering !) als door het beschikbaar stellen van beperkte financiële faciliteiten, daar waar dit niet tot concurrentievervalsing ten opzichte van de marktsector leidt.

Resultaten van de voorstellen van D'66 voor 1984

Wij zijn op dit moment niet in staat een nauwkeurig beeld te geven van de resultaten van onze voorstellen. Teneinde een dergelijk beeld te verkrijgen, hebben wij onze voorstellen toegezonden aan het Centraal Planbureau met het verzoek de effecten daarvan op korte termijn, d.w.z. nog vóór de a.s. Algemene Beschouwingen, te willen berekenen.

Om toch enigszins een indruk te geven van de richting van de te verwachten resultaten presenteren wij hierbij alvast enkele voorlopige berekeningen die met de hulp van adviseurs zijn opgesteld. Wij wijzen er met nadruk op, dat het hier voorlopige berekeningen betreft met alle beperkingen en onzekerheden die daaraan inherent zijn.

Zo is bij onze berekeningen geen gebruik gemaakt van een model, waaruit de macro-economische effecten van onze voorstellen voor de beschikbare inkomens, particuliere consumptie, export, investeringen, economische groei, werkgelegenheid, enz. naar voren komen. Zij zijn daarom - wij herhalen het - van beperkte betekenis en kunnen niet méér geven dan een eerste indicatie van de te verwachten resultaten. In verband daarmee geven wij slechts de resultaten van onze eigen berekeningen weer voor het inkomensbeeld, resp. de lastenverdeling; de werkgelegenheidseffecten; en het financieringstekort van de overheid.

1. Het inkomensbeeld

De maatregelen die wij bij de berekening van de koopkrachteffecten van onze voorstellen hebben betrokken, zijn:

- inleveren van 2% bruto inkomen door iedereen in samenhang met arbeidsduurverkorting van 2% door werknemers in het bedrijfsleven en in de kwartaire sector;
- schrappen van de door het kabinet voorgestelde 3,5 % inkomenskorting voor ambtenaren, trendvolgers en uitkeringstrekkers;
- verlaging van de onderste schrijf van het tarief van de loon- en inkomstenbelasting van 16 naar 10 %.

Aldus resulteert het volgende inkomensbeeld:

Ontwikkeling reëel beschikbaar inkomen in 1984 (in %)

	Miljoenennota t.o.v. 1983	2% inleveren door iedereen i.p.v. 3,5 % korting voor ambtenaren, trendvolgers en uitkeringstrekkers	Verlaging onderste schijf tarief loon- en inkomstenbelasting van 16 naar 10 %	Inkomensbeeld bij realisatie voorstellen van D'66
		t.o.v. Miljoenennota	t.o.v. Miljoenennota	t.o.v. 1983
Werknemers in bedrijven				
minimumloon	- 3,5	+ 0,9	+ 2,1	- 0,5
minimum +	- 1	- 1,2	+ 2,1	- 0,1
modaal	- 0,5	- 1,2	+ 1,6	- 0,1
2 x modaal	- 0,5	- 1,2	+ 1,0	- 0,7
4 x modaal	- 2 à 2,5	- 1,2	+ 0,9	- 2,5
Ambtenaren en trendvolgers				
minimumloon	- 3,5	+ 0,9	+ 2,1	- 0,5
modaal	- 3,5	+ 0,9	+ 1,6	- 1,0
4 x modaal	- 5,0	+ 0,9	+ 0,9	- 3,5
Uitkeringen				
minimum-uitkeringen	- 3,5	+ 0,9	+ 2,1	- 0,5
modaal	- 3,5	+ 0,9	+ 1,6	- 1,0

2. De werkgelegenheidseffecten

Onze berekeningen komen hier uit op de volgende effecten in vergelijking met de plannen van het kabinet, zoals gepresenteerd in de Miljoenennota.

	Aantallen arbeidsplaatsen	
	1984	structureel
- omzetting WIR-basispremies in 2 miljard verlaging werkgeverslasten en 2 miljard verlaging van tarieven loon- en inkomstenbelasting	20.000	20.000
- extra arbeidsduurverkorting van 2% met herbezetting in de marktsector	10.000	20.000
- verdergaande arbeidsduurverkorting in onderwijs en maatschappelijke dienstverlening	p.m.	p.m.
- terugploegen van uitkeringen t.b.v. de bouwsector (groot onderhoud, woningverbetering)	10.000	10.000
	40.000	50.000

3. Het financieringstekort

De gevolgen van onze voorstellen voor het financieringstekort van de totale overheid luiden volgens onze voorlopige berekeningen als volgt. Uit onze voorstellen resulteert een daling van het premieplichting inkomen van in totaal circa 1600 miljoen gulden. De premie-inkomsten zullen dientengevolge dalen met 800 miljoen gulden.
Voorts verwachten wij een derving aan belastingopbrengsten van per saldo 200 miljoen gulden. Eén en ander leidt ertoe, dat bij realisering van onze voorstellen het financieringstekort van de totale overheid ten opzichte van de vermoedelijke uitkomsten over 1983 (zie Miljoenennota) niet met 0,3 % van het nationaal inkomen zal dalen, zoals in de kabinetsplannen, maar gestabiliseerd wordt op het peil van 1983, d.w.z. 12,4 % van het nationaal inkomen incl. debudgetteringen.
Gezien de aanzienlijke voordelen die onze voorstellen op andere te bieden hebben ten opzichte van de kabinetsplannen lijkt ons die (kleine) prijs alleszins de moeite waard.

Tweede Kamerfractie D'66

's-Gravenhage, 29 september 1983

Internationaal gecoördineerd stimulerend beleid

Het belang voor de Nederlandse economie van een internationale actie ter stimulering van de economie is door de D'66-fractie reeds meerdere malen naar voren gebracht.
De internationale recessie en het restrictieve economisch beleid dat in de meeste industrielanden is gevoerd hebben ertoe bijgedragen dat niet alleen de export inzakte, maar ook dat de binnenlandse afzetmarkten drastisch zijn ingekrompen. Ondernemingen werden daardoor geconfronteerd met onvoldoende afzetmogelijkheden voor hun producten. Het gevolg hiervan is geweest dat veel werkgelegenheid verloren ging, maar ook dat de ontwikkeling van nieuwe producten stagneerde. Immers voor het investeren in nieuwe producten zijn er afzetperspectieven noodzakelijk. De internationale economische recessie heeft er tevens toe geleid dat het protectionisme weer snel om zich heen is gaan grijpen. Nieuwe importrestricties, exportsubsidies en oneigenlijke wisselkoersaanpassingen hebben weer protectionistische tegenacties teweeggebracht. Ook de problemen binnen de Europese Gemeenschap tonen aan dat er sprake is van een terugkeer naar het voeren van een eng nationaal economisch beleid.
Een internationaal gecoördineerde expansieve actie neemt naar onze mening de nadelen weg van het op korte termijn oplopen van het financieringstekort. De weglekeffecten zullen elkaar kunnen compenseren, zodat een economische impuls gelijktijdig door verschillende landen uitgevoerd verre de voorkeur verdient boven een nationaal expansief beleid ter stimulering van de vraag.
Het door ons bepleite internationaal gecoördineerde economisch beleid zou uit de volgende onderdelen moeten bestaan.

1) Er zal in de eerste plaats een internationale actie moeten komen ter stimulering van de afzet. Wij denken daarbij in het bijzonder aan:
   - verlaging van de loon- en inkomstenbelasting;
   - verhoging van de overheidsinvesteringen;
   - verruiming van de kredietmogelijkheden voor met name de ontwikkelingslanden.

2) Een internationaal gecoördineerd beleid zal gericht moeten worden op de bestrijding van het protectionisme. Importrestricties en exportsubsidies, welke het vrije handelsverkeer belemmeren zijn een groot gevaar voor het noodzakelijke internationale economische herstel.

3) Het internationale monetaire stelsel moet meer flexibel kunnen functioneren, met name daar waar ontwikkelingslanden als gevolg van de economische recessie en de hoge rentestand meer kredieten nodig hebben om hun tekorten te kunnen financieren.

4) Er moet een krachtig beroep worden gedaan op de Verenigde Staten om haar monetaire beleid te veroepelen, teneinde een rentedaling te bewerkstelligen. Door een beleid gericht op het voorkomen van een nieuwe inflatiestijging heeft een dergelijk beroep op de Verenigde Staten meer kans op succes.

   In EG-verband komen voor het hierboven beschreven beleid in de eerste plaats het Verenigd Koninkrijk, West-Duitsland en Nederland in aanmerking. Een internationaal gecoördineerd economisch beleid in breder verband zou tevens de Verenigde Staten, Japan, Zwitserland, Oostenrijk en Noorwegen kunnen omvatten. Genoemde landen hebben ruimte voor een bijdrage aan een internationaal expansief beleid, gezien hun inflatieniveau, het niveau van de binnenlandse besparingen, de externe positie, en de omvang van het structurele deel van het financieringstekort.

Hoewel de effecten van het door ons bepleite internationaal gecoördineerd economisch beleid met veel onzekerheden zijn omgeven, kan met behulp van het zg. LINK-model, dat onder meer door het OESO-secretariaat wordt gebruikt, toch wel een indicatie worden gegeven. Een Amerikaans onderzoek wijst uit dat met een gecoördineerd stimulerend economisch beleid de economische groei 3%-punt hoger zal kunnen zijn ten opzichte van de huidige verwachtingen.

Bijlage 2

Terugploegen van uitkeringsgelden

Al geruime tijd bepleit de D'66-fractie een actief beleid ter bestrijding van de werkloosheid door het terugploegen van uitkeringsgelden. Hierdoor kunnen maatschappelijk noodzakelijke projecten uitgevoerd worden waarbij een grote achterstand bestaat en die bij gebrek aan geld niet kunnen worden uitgevoerd. Een dergelijke situatie doet zich voor in de bouwnijverheid waar het mogelijk is om op grote schaal plannen voor groot onderhoud en beperkte verbetering van woningen alsmede de monumentenrestauratie uit te voeren.
Het 'produktief maken' van sociale uitkeringen door de verstrekking van projectsubsidies is onder de huidige omstandigheden volgens de D'66-fractie een aanvaardbaar en effectief middel om zowel verkrotting als de werkloosheid te bestrijden. Dit geldt speciaal omdat hierdoor tevens beschikbare budgetten worden geactiveerd. Er ontstaat een gunstig effect in de vorm van het terugverdienen van de projectsubsidies door de besparingen op de werkloosheidsuitkeringen en door de verhoogde belastinginkomsten. Deze grondgedachte beschouwt de D'66-fractie als een belangrijk aanvullend instrument bij de werkloosheidsbestrijding.
Eerder dit jaar werden in het kader van het Integraal Structuurplan Noorden des Lands en de Perspectievennota Zuid-Limburg twee D'66-moties aangenomen waarin de Regering wordt uitgenodigd via het terugploegen van uitkeringsgelden zoveel mogelijk projecten goed te keuren. Tevens heeft de D'66-fractie bij de behandeling van de laatste voorjaarsnota een open brief aan de minister van Financiën geschreven waarin alle argumenten nog eens op een rijtje worden gezet.

1. Er bestaat een zeer grote onvrijwillige werkloosheid met name onder bouwvakkers.
2. Werklozen hebben een wettelijk recht op werkloosheidsuitkeringen.
3. Er bestaan vele maatschappelijk nuttige projecten, die bij gebrek aan geld niet kunnen worden uitgevoerd b.v. omdat onderhoudsfondsen leeg zijn of de rijksbegroting geen ruimte heeft voor subsidies. Dit geldt met name voor het groot onderhoud aan woningen en voor monumentenzorg. Door een grote achterstand dreigt daardoor verkrotting van vele buurten in steden en dorpen.
4. Door uit te sparen werkloosheidsuitkeringen en het te verkrijgen belastingvoordeel te gebruiken om tekortschietende fondsen van niet-commerciële organisaties, zoals gemeenten, woningbouwverenigingen of monumentenbeheeders aan te vullen ontstaan arbeidsplaatsen voor maatschappelijk nuttige projecten.
5. Het plan vergroot het gezamenlijk tekort van de rijksoverheid en de sociale fondsen niet.
6. Het plan vormt een aanvullend instrument waardoor verkrotting en werkloosheid tegelijkertijd worden bestreden en waarbij arbeidsplaatsen ontstaan waarvoor normale c.a.o.-bepalingen gelden.

Het terugploegen van uitkeringsgelden zal er dan toe moeten leiden dat er in de bouwsector een extra investeringsstroom op gang wordt gebracht. Als aanvulling op de al bestaande subsidieregelingen van VROM en WVC kan het terugploegen van uitkeringsgelden leiden tot groot onderhoud gecombineerd met beperkte verbetering van woningwetwoningen en tot monumentenherstel.
Volgens de voorstellen van de D'66-fractie kan door het terugploegen van uitkeringsgelden het programma voor 1984 voor onderhoud en verbeteren van na-oorlogse woningwetwoningen verhoogd worden met 20.000 woningen (50.000 volgens de RAVO minus het huidige contingent van 30.000 woningen).

In het recent verschenen rapport 'Terugploegen in de bouw' van vertegenwoordigers van het Rijk en van werkgevers en werknemers in de bouw, wordt eveneens voorgesteld om het programma voor onderhoud en verbetering te verhogen met 20.000 na-oorlogse woningwetwoningen en tevens met 15.000 vooroorlogse woningwetwoningen.
Bovendien doet deze werkgroep de aanbeveling om ook in de sfeer van de monumentenzorg een extra stimulering te geven waar de D'66-fractie zich bij kan aansluiten.
De verschillen tussen beide voorstellen zijn gelegen in de veronderstelde investeringsbijdrage en de omvang van de projectbijdrage per woning.
Een nader onderzoek van de beide voorstellen zal duidelijk moeten maken welke de voorkeur verdient.
Het effect van zowel het D'66-plan als het voorstel van de werkgroep is, dat er een extra investeringsstroom zal worden gegenereerd van ƒ 500 à ƒ 700 miljoen, terwijl de werkgelegenheid kan toenemen met ongeveer 10.000 mensjaren, omgerekend naar 32-uurs banen kan dit resulteren in ongeveer 12.500 arbeidsplaatsen.